

Een inventarisatie van heling in Nederland

W
wetenschappelijk
O
onderzoek en
D
documentatie
C
centrum

Ministe

114608

Guus Roëll

114608

114608

**U.S. Department of Justice
National Institute of Justice**

This document has been reproduced exactly as received from the person or organization originating it. Points of view or opinions stated in this document are those of the authors and do not necessarily represent the official position or policies of the National Institute of Justice.

Permission to reproduce this copyrighted material has been granted by

Ministerie van Justitie

to the National Criminal Justice Reference Service (NCJRS).

Further reproduction outside of the NCJRS system requires permission of the copyright owner.

Een inventarisatie van heling in Nederland

NCJRS

DEC 13 1983

ACQUISITIONS

Guus Roëll

**Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van
het Ministerie van Justitie - 1986.**

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
2	Dossieronderzoek	5
2.1	Typologie van de heler: leeftijd en sexe	5
2.2	Nationaliteiten	7
2.3	Maatschappelijke posities	10
2.3.1	Scholieren	10
2.3.2	Verslaafden	10
2.3.3	Werklozen	12
2.3.4	Werknemers	12
2.3.5	Zelfstandigen	13
2.3.6	Illegalen	17
2.4	Discussie	17
3	Gesprekken met helers in Huizen van Bewaring	19
3.1	Discussie	22
4	Eigen observaties	23
5	Gesprekken met de politie	27
5.1	Wie zijn, volgens de politie, de helers?	27
5.2	Helingbestrijding door de politie	29
5.3	Discussie	32
6	Gesprekken met mensen uit de verzekeringswereld	35
7	Suggesties met betrekking tot helingbestrijding	37
	Literatuur	41

1 INLEIDING

Een van de uitkomsten van een literatuurstudie naar heling (Roëll, 1986) was dat er in Nederland wel het een en ander aan plannen en suggesties voor (verbetering van) helingbestrijding voor handen is, maar dat er tot nu toe vrijwel geen pogingen zijn ondernomen om inzicht in de verschillende vormen en de omvang van heling in Nederland te verkrijgen. Deze studie is een poging om in deze leemte te voorzien.

Er is wel beschrijvend onderzoek naar heling gedaan in de Verenigde Staten en Engeland. Het bekendste en uitgebreidste Amerikaanse onderzoek naar heling is dat van Walsh (1977). Zij putte haar gegevens uit de politie-dossiers van een grote Amerikaanse stad en daaruit kwam het volgende beeld van de typische heler naar voren. Het is een blanke man, van middelbare leeftijd met een eigen zaak (meestal in de detailhandel of horeca) en zonder eerdere veroordelingen (afgezien van verkeersovertredingen). Ook al zijn zij in vele opzichten de belangrijkste schakel in het hele circuit van gestolen goederen en soms de daadwerkelijke organisatoren van vermogensdelicten, toch werden zij noch door de politie, noch door de dieven van wie ze kopen en vermoedelijk ook niet door hen zelf beschouwd als behorend tot de criminele onderwereld. Het zijn in de eerste plaats nette zakenlieden met een legale facade waarachter hun criminele gedrag voor de buitenwereld verborgen blijft.

Uit een Engels onderzoek door Henry (1976) komt een heel ander beeld van de typische heler naar voren. Dit onderzoek is echter niet gebaseerd op politie-dossiers zoals het Amerikaanse onderzoek, maar op participerende observaties door de onderzoeker die in het milieu waar gestolen goederen circuleren probeerde door te dringen. De heler die Henry tegenkwam was geen professionele zakenman voor wie het kopen en verkopen van gestolen goederen in de eerste plaats een economische activiteit is maar een (amateur) handelaar voor wie het vooral een middel is om sociale relaties aan te knopen en te onderhouden. Ze verdienen met hun handel in gestolen

goederen geen geld maar status en zijn verplichten op deze wijze anderen jegens henzelf.

Aangezien verschillende bronnen van gegevens zulke uiteenlopende uitkomsten kunnen opleveren is er bij het onderhavige onderzoek vanuit gegaan dat zoveel mogelijk alle beschikbare bronnen geraadpleegd zouden moeten worden. Voor de beschrijving van heling in Nederland in dit rapport zijn justitie-dossiers geraadpleegd, gesprekken gevoerd met helers en stelers in Huizen van Bewaring, met politiemensen die nauw betrokken zijn bij helingbestrijding en met verzekeraars, winkeliers, kroegbazen, Banken van Lening en veilinguizen. Tenslotte heeft de onderzoeker zelf ook enige observaties verricht op markten, in kroegen en winkels. De opzet van het onderzoek is een (zo volledig mogelijke) beschrijving te geven van de heling, de helers en de helingbestrijding in Nederland als aanknopingspunt voor een discussie over een aanpak van het probleem. Doel is niet om een kwantitatief inzicht in de omvang van het probleem te geven of te zoeken naar causale verklaringen voor heling.

Toch kunnen enige cijfers, hoe onbetrouwbaar en voor valerlei uitleg vatbaar ook, niet ontbreken. Tussen 1960 en 1980 is het aantal ter kennis van de politie gekomen diefstallen toegenomen van 74.331 tot 482.915 (ruim 6x), het aantal inbraken van 8.388 tot 171.777 (ruim 20x) en het aantal helingzaken van 1819 tot 4138 (ruim 2x). In werkelijkheid is het aantal bij de politie gemelde diefstallen in inbraken nog hoger omdat niet alles wat wordt gemeld uiteindelijk ook in de politie-statistieken (CBS maandstatistiek politie, justitie en brandweer) terecht komt (van Dijk en Steinmetz, 1979). Het opnemen van processen-verbaal van diefstallen en inbraken moet bij zulke aantallen wel een van de belangrijkste werkzaamheden op het politiebureau zijn geworden. Dat wordt door politiemensen onmiddellijk beaamd. Met de toename van de pv's is het oplossingspercentage van diefstallen en inbraken afgenomen van ruim 40% in 1960 tot 17% in 1980. Het oplossingspercentage van heling is altijd 100% gebleven (om een of andere reden vaak zelfs iets boven de 100%) omdat de politie over het algemeen alleen de helingzaken die ze heeft opgelost doorgeeft aan het CBS. Niet alleen lost de politie relatief steeds minder vermogensmisdrijven op, ook komt de rechter tot relatief steeds minder onvoorwaardelijke veroordelingen voor zowel diefstallen en inbraken als voor heling.

In 1960 leidde nog ongeveer 14% van de ter kennis van de politie gekomen (en bijna 40% van de opgeloste) diefstallen en inbraken tot een onvoorwaardelijke veroordeling in 1980 was dat afgenomen tot 3% van de ter kennis van de politie gekomen diefstallen en inbraken (en 14% van de opgeloste). Ook voor heling worden minder

onvoorwaardelijke straffen uitgesproken; in 1960° nog voor 66% van zowel de ter kennis gekomen als opgeloste gevallen van heling, in 1980 is dat 32%. Kortom de politie wordt steeds meer bedolven onder aangiften van vermogensdelicten, lost daarvan onvermijdelijk relatief steeds minder op en relatief steeds minder opgeloste zaken leiden uiteindelijk tot een veroordeling. Aan helingbestrijding, waaraan de politie uit eigen initiatief iets zou moeten doen omdat daartoe geen externe dwang in de vorm van aangifte bestaat, komt de politie steeds minder toe.

Het aantal aangegeven diefstallen en inbraken is sinds 1960 spectaculair toegenomen (autoradio's; in 1960 was het aantal auto's met een autoradio bij wijze van spreken op de vingers van een hand te tellen en cassette-desks bestonden al helemaal niet). Heling is volgens de officiële cijfers veel minder stormachtig toegenomen. We mogen echter wel aannemen dat heling vrijwel even sterk is toegenomen als diefstal en inbraak; delicten waarbij nu eenmaal nog steeds wordt geheeld.

Er zijn geen aanwijzingen dat de buit van diefstal tegenwoordig minder vaak wordt geheeld dan vroeger. De sterke toename van het aantal vermogensdelicten waarmee de politie nu wordt geconfronteerd, heeft ertoe geleid dat er per zaak steeds minder aandacht en onderzoek kon worden gespendeerd en dat het oplossingspercentage en het percentage onvoorwaardelijke veroordelingen voor zowel diefstal en inbraak als voor heling daalde en daalde. Er is van alles geprobeerd om deze trend te keren; meer surveilleren, stimuleren van betere technische beveiliging, merken van eigendommen en tenslotte buurtpreventie, tot nu toe zonder veel succes. Een van de dingen waar nog weinig belangstelling voor was, ook al omdat er van de kant van het publiek nauwelijks om werd gevraagd, is het verbeteren van de helingbestrijding. Misschien wordt het tijd eens over mogelijke verbeteringen bij de helingbestrijding na te denken. De minister heeft de RAC (Recherche Advies Commissie) gevraagd een advies uit te brengen over mogelijke verbeteringen in de helingbestrijding. In het Interim rapport van de Commissie Kleine Criminaliteit wordt aanbevolen meer te doen aan helingbestrijding. In deze sfeer ontstond binnen het WODC de behoefte aan een inventarisatie van heling in Nederland. Dit rapport is het tweede product dat uit deze behoefte is voortgekomen. Eerder verscheen een overzicht van de, meest buitenlandse, literatuur over heling (Roëll, 1986).

2 DOSSIERONDERZOEK

In het totaal zijn 144 dossiers van helingzaken die in 1984 en 1985 werden afgedaan, bestudeerd: 33 bij de Rechtbank in Amsterdam, 27 in Rotterdam, 32 in Utrecht, 25 in Den Haag en 14 in Haarlem. Dit onderzoek kan dus op zijn best een beeld geven van die helingzaken die globaal tussen 1980 en 1985 in de randstad door justitie zijn vervolgd. Of er werk wordt gemaakt van een helingzaak of niet is, zoals al gezegd, over het algemeen een eigen beslissing van de politie.

De zaken die de politie oppakt zijn vooral die waar zij min of meer toevallig tegenaanloopt omdat een gepakte dief de naam van een heler noemt en de heler vervolgens bekendt. Van een doelgerichte keuze vooraf door de politie van de helingzaken die ze zal aanpakken of niet is niet vaak sprake. Vandaar dat er zelden zaken van gewoonteheling voor de rechter komen. Het zijn bijna altijd gevallen van eenmalige schuld- of opzet-heling.

Een grote groep helingzaken betreft, zoals hieronder nog zal blijken, gestolen betaalkaarten of cheques. Die zaken is de politie meestal op spoor gekomen omdat iemand wordt betrapt tijdens het innen van een gestolen cheque. De meeste andere helingzaken zijn min of meer bijkomende zaken bij het oprollen van grote (of kleine) inbrekers- of dieven-groepen. Niet een van de hieronder te behandelende helingzaken is het gevolg van gebleken onregelmatigheden bij de controle door de politie van de registers van opkopers.

2.1 Typologie van de heler: leeftijd en sexe

In de 144 dossiers figureerden in het totaal 318 helers; 285 mannen en 29 vrouwen (d.w.z. 9%). Dat is een lager percentage vrouwen dan onder verdachten van diefstal en inbraak, daarvan was 18% vrouw (CBS). Ook qua leeftijd verschillen helers enerzijds en dieven/inbrekers anderzijds. De gemiddelde leeftijd van de heler was bijna 33 jaar, terwijl die van dieven en

inbrekers minder dan 20 jaar was. Kortom helers zijn in vergelijking met dieven/inbrekers oudere mannen.

Niet alleen zijn er veel meer mannen dan vrouwen betrokken bij heling; ook de wijze waarop mannen en vrouwen bij heling zijn betrokken verschilt. In tegenstelling tot mannen die meestal op grond van economische motieven tot heling zijn gekomen, speelt bij vrouwen een sociale band (familie of huwelijk) vaak een belangrijke rol.

Elf (van de 29) vrouwen tegen wie een vervolging voor heling was ingesteld, kregen gestolen goederen cadeau van een stelende vrijer, ex-man of zoon. Zo kregen 5 gescheiden (bijstand) moeders van hun ex, vrijer of zoon een fiets, videorecorder, kleuren tv, sigaretten, koffie of etenswaren cadeau. Jonge schoolgaande, werkende of werkloze meisjes kregen vooral kleren en cosmetica van stelende vriendjes.

Vijf (van de 29) vrouwen deden mee met hun helende vriend of echtgenoot. Dit was onder anderen het geval bij (turkse) vrouwen die samen met hun echtgenoot een koffiehuis of kleermakerij dreven. Ook waren er (huis)vrouwen die tijdens afwezigheid van hun man zolang de zaken waarnamen en gestolen goederen in ontvangst namen. In al deze gevallen was de man duidelijk begonnen met het helen, bepaalde hij de aard en de omvang van de handel en had de vrouw hoogstens een ondersteunende rol.

Ten derde waren er 7 drugsverslaafden vrouwen, mede-heroinhoertjes, die gestolen goederen als betaling hadden aangenomen maar voor een deel zeker ook zelf hadden gestolen. Wat ook regelmatig voorkwam was dat zij voor iemand anders, een vriend of vrijer gestolen cheques en betaalkaarten verzilverden bij banken, wisselkantoren of postkantoren. Dit is de enige groep helende vrouwen die voor het grootste deel bestond uit vrouwen van niet-nederlandse herkomst (2 surinaamse, 2 marokkaanse, 1 duitse en 2 nederlandse). Dan waren er nog 4 vrouwen die zelfstandig, zonder medewerking of zelfs zonder medeweten van hun echtgenoot, gestolen goederen opkochten om door te verkopen, dat wil zeggen 'echte' vrouwelijke helers. Het opvallende van deze groep was echter dat alle 4 deze vrouwen moeders waren die van hun stelende zonen of vriendjes van hun zonen goederen kochten. Kleding was voor al deze vrouwen een belangrijk of het belangrijkste helingsprodukt. Vaders die van een stelende zoon of vriendje van hun zoon kochten kwamen in de gelezen dossiers niet voor; wel een aanstaande schoonvader die kocht van zijn schoonzonen en een oom die van zijn neef kocht. Over het algemeen waren de relaties van mannelijke helers met degenen van wie ze afnamen echter alleen zakelijk terwijl bij vrouwelijke helers deze relatie juist vaak (ook) een sociaal karakter had.

Tenslotte waren er nog twee vrouwen die min of meer toevallig (van horen zeggen of via een advertentie op het prikbord van de supermarkt) tegen een koopje waren aangelopen (i.c. een fiets en een KTV) en die hadden gekocht zonder zich het hoofd te breken over de herkomst. Op grond van de prijs en andere omstandigheden hadden ze overigens wel kunnen vermoeden dat het om gestolen goederen ging.

Driekwart van de vrouwen die voor heling werden vervolgd had geen eerdere veroordeling gehad. In feite waren alleen de drugsverslaafde vrouwen al eerder veroordeeld (voor overtreding van de opiumwet, het tippelverbod, voor diefstal of voor heling). Van de mannen die voor heling waren gepakt daarentegen had minder dan eenkwart geen eerdere strafrechtelijke veroordeling.

2.2 Nationaliteiten

In de justitie dossiers staat tenminste de geboorteplaats vermeld en deze geboorteplaats is hier aangehouden als de nationaliteit van de betrokkenen tenzij uit additionele gegevens bleek dat een of beide ouders de Nederlandse nationaliteit bezaten. In de praktijk waren er geen problemen. De overgrote meerderheid (76%) van de helers ($n=318$) was van Nederlandse afkomst. Surinamers en Turken vormden ieder 8% van de helerspopulatie; Noord-Afrikanen (Marokkanen, een Algerijn en Tunesiër) 4%; Europeanen (Italianen, een Duitser, een Joegoslaaf, een Oostenrijker en een Hongaar) 3% en tenslotte Aziaten (een Pakistaniër, een Chinees en een Indonesiër) 1%.

Uit tabel 1 blijkt dat de markt van gestolen goederen nogal gesegregeerd is. Dat wil zeggen dat Nederlandse helers vooral van Nederlandse stellers, Surinaamse helers van Surinaamse stellers, Turkse helers van Turkse stellers, enzovoorts, kopen. In feite zijn de enige helers en stellers die zich niet erg aan zo'n segregatie houden de druggebruikers. Zo was, voorzover bekend, ruim de helft ($n=30$) van de Nederlandse stellers die regelmatig aan niet-Nederlandse helers verkochten verslaafd aan drugs. Terwijl nog geen 7% van de Nederlandse stellers die niet verslaafd waren ook wel aan niet-Nederlandse helers verkocht. Hieronder zal in een kort overzicht worden gegeven van de verschillende nationaliteiten en hun betrokkenheid bij heling, zoals die uit de dossiers naar voren kwam.

Tabel 1: De relatie tussen de nationaliteit van de steler en de nationaliteit van de heler aan wie hij de gestolen goederen verkoopt. Tussen haakjes de verwachte aantallen als er geen verschillen tussen de nationaliteiten zouden bestaan.

nationaliteit van de stelers die verkopen	nationaliteit van de helers die kopen			
	Nederlanders (n=242)	Surinamers (n=26)	Turken (n=26)	overigen (n=24)
Nederlanders	249 (202)	5 (30)	13 (37)	19 (22)
Surinamers	17 (49)	35 (17)	20 (9)	5 (5)
Turken	- (13)	- (2)	18 (2)	- (1)
overigen	14 (16)	2 (2)	1 (3)	6 (2)
	280 *	42	52	30

* De totalen in de kolommen zijn groter dan het aantal helers omdat een heler (in de dossiers) als afnemer van meerdere stelers genoemd kan zijn. (en omgekeerd)

De 26 helers van Surinaamse afkomst waren in overgrote meerderheid werkloos; slechts 4 hadden officieel werk (2 als maatschappelijk werkers bij de opvang van drugverslaafden, 1 in een sexclub en 1 in een fietsenstalling) Maar liefst 23 van de 26 Surinaamse helers waren druggebruikers, de meesten gebruikten ook heroïne. Alle 26 helers van Surinaamse afkomst kochten (of kregen) de gestolen goederen grotendeels of zelfs uitsluitend van gebruikers en de meeste van deze Surinaamse helers lijken behalve heler ook dealer te zijn. De junks betalen deze dealers voor hun drugs of schulden vaak met gestolen goederen. In tegenstelling tot de Surinaamse helers was van de Nederlandse helers (n=242) slechts 7% druggebruiker. Van de Turkse helers was er, voorzover uit de dossiers viel af te leiden, zelfs niet een druggebruiker. Kortom, het beeld van de Surinaamse heler zoals dat uit de strafdossiers naar voren komt is dat van een weinig gevestigde, niet in de Nederlandse maatschappij geïntegreerde groep waarvan de meeste drugs gebruiken. De gemiddelde leeftijd van deze groep is nog geen 27 jaar. Dat is veel jonger dan bijvoorbeeld Nederlandse (ruim 33 jaar) en Turkse (ruim 36 jaar) helers.

Turkse helers (n=26) waren zoals gezegd geen druggebruikers, bovendien waren verreweg de meesten (23) getrouwd en hadden kinderen. De meerderheid had werk; 13 als zelfstandige ondernemer (meestal van een koffiehuis of kleermakerij) en 5 als werknemer. Tenminste 8 van de Turkse helers gaven als hun motief voor heling op dat ze het voor families, vrienden en kennissen in

hun land van herkomst deden. Zoals in de jaren vijftig menig naar Amerika geëmigreerde oom jaarlijks met een koffervol moois uit het rijke Amerika overkwam voor zijn arme familie en vrienden die de grote stap naar het beloofde land niet hadden aangedurfd, zo rijden nu jaarlijks Turkse ooms met een auto vol moois uit het rijke Nederland naar hun familie en vrienden die thuis zijn gebleven. Of de ooms uit Amerika ook gestolen goederen meenamen durf ik niet te zeggen maar in ieder geval maakten ze de indruk dat ze toch wel erg geslaagd waren in hun nieuwe vaderland. Die indruk zullen de Turkse werknemers die jaarlijks met een auto vol goederen uit het rijke westen terugkeren naar hun vaderland ook wel maken op hun achtergebleven families en vrienden. Hier in Nederland weten we echter wel beter hoe moeilijk het voor ze is om in tijden van werkloosheid werk te krijgen en voldoende geld te verdienen om een auto vol te kunnen laden met video en audio-apparatuur, foto-apparatuur, huishoudelijke apparaten, kleding, cosmetica, sieraden, enz. Overigens zijn het zeker niet alleen Turken die gestolen goederen kopen om er hun familie en vrienden thuis mee te imponeren. Ook Marokkanen, Italianen en een Pakistaniër gaven dit op als hun motief voor het kopen van gestolen goederen⁰¹. De Nederlandse helers (n=242) vormen een heterogene groep die in vele opzichten tussen de in bepaalde opzichten uitersten van Surinamers en Turken in zitten. Zoals hierboven reeds vermeld lag de gemiddelde leeftijd van de Nederlandse helers (33 jaar) tussen die van de Surinamers (bijna 27 jaar) en Turken (bijna 36 jaar). Ongeveer de helft van de Nederlanders was ongetrouwd en had geen kinderen; ruim een kwart was getrouwd en had een of meer kinderen; de rest was hetzij getrouwd en had geen kinderen of gescheiden en wel kinderen. Minder dan 10% van de Nederlandse helers was druggebruiker of alcoholverslaafde, bijna 1/3 was werkloos (of afgekeurd), bijna 1/4 was werknemer en eenzelfde aantal zelfstandig ondernemer, de resterende 15% was scholier of huisvrouw. Kortom, de Nederlandse

---

⁰¹ Soms was de auto voor de reis naar het vaderland een min of meer total-loss geval dat op de automarkt in Utrecht voor een appel en een ei was gekocht. Er werd dan een Reis- en Kredietbrief van de ANWB of een andere reisverzekering afgesloten die in geval van panne onderweg voor een vervangende auto zorgt. De verzekerde auto komt meestal niet ver en de reis wordt voortgezet in een vervangende auto. Na verloop van tijd komt er dan soms ook nog het bericht uit het buitenland dat de vervangende auto helaas is 'gestolen'. Er is niet veel dat de verzekeraar kan doen om dat te verifiëren.

helters in de justitiedossiers vormden inderdaad een heterogeen gezelschap.

2.3 Maatschappelijke posities

2.3.1 Scholieren

In het totaal kwamen er 13 scholieren (van 19 jaar of jonger) voor als heler in de dossiers. Tien jongens en drie meisjes, allemaal met de Nederlandse nationaliteit. Het ontbreken van buitenlandse scholieren zou gedeeltelijk verklaard kunnen worden uit het feit dat Surinaamse, Turkse en Marokkaanse kinderen over het algemeen jonger van school gaan dan nederlandse kinderen en dat zolang ze nog bij hun ouders thuis wonen de opvoeding en het toezicht vooral van Turkse en Marokkaanse ouders strenger zijn dan in Nederlandse gezinnen. De jongens maakten allemaal deel uit van een groep die samen inbraken en diefstallen pleegden en elkaar meestal op een vaste ontmoetingsplaats troffen (een straathoek, snackbar, disco, jeugdhonk e.d.). De gestolen goederen worden veelal onderling geruild, verkocht, geschonken of in bewaring gegeven. Verkoop aan professionele helers en opkopers was eerder uitzondering dan regel. Wel waren er twee die er min of meer een gewoonte van hadden gemaakt om via de zogenaamde koop/verkoopprogramma's van radiopiraten de gestolen goederen aan te bieden. Dat is gratis, er staat niets op papier en het gaat snel; binnen enkele minuten staat er een koper op de stoep. Omdat veel goederen echter niet buiten de groep verkocht worden en deze jongeren vaak wel bekennen, kan de politie deze helingzaken soms vrij gemakkelijk oplossen. De helft van de scholieren had geen eerdere veroordeling gehad, degenen die wel eerder waren veroordeeld hadden een veroordeling gekregen voor diefstal, vernieling, geweld of brandstichting, niet voor heling.

Alle drie de schoolgaande meisjes die verdacht van heling in de dossiers voorkwamen hadden van (winkel)diefstal afkomstige spullen gekregen van een vriendje of vrijer. Een van hen was zelf al eens veroordeeld voor winkeldiefstal.

2.3.2 Verslaafden

De overgrote meerderheid van de 43 verslaafden gebruikte

ook (wel eens) heroine (eventueel samen met andere drugs), de rest (n=4) was verslaafd aan de alcohol. Meer dan de helft van alle verslaafde helers was Surinaams (n=23), ruim 40% was Nederlands (waaronder alle 4 de alcoholverslaafden) en de rest bestond uit 4 Marokkanen. Zeven van de verslaafde helers waren vrouwen, allemaal zogenaamde heroïnehoertjes. Voor al deze helers is helling hoogstens een van de (illegale) manieren om aan geld voor hun verslaving te komen; 90% van hen had al een eerdere veroordeling (voor diefstal, inbraak, valsheid in geschriften, helling, overtreding van de opiumwet, enzovoorts). De meeste drugs gebruikende helers zijn drugdealer die soms goederen in plaats van geld (moeten) accepteren als betaling voor drugs of voldoening van schulden die gebruikers bij hen hebben.

Alle druggebruikende helers kochten (kregen, bewaarden, etc.) goederen van druggebruikende dieven, inbrekers, e.d. Van de helers die geen drugs gebruikten kocht 28% ook wel eens iets van druggebruikers. Uit de gesprekken met helers kwam naar voren dat degenen onder hen die geen drugs gebruikten niet graag van gebruikers kochten. Zij waren ervan overtuigd dat de politie gebruikers, vanwege hun erslaving, vrij eenvoudig aan het praten kan krijgen. Over het algemeen wordt dit echter door politiemensen ontkent. Junks praten niet sneller dan andere dieven en inbrekers. Ze moeten ook aan hun afzetmogelijkheden denken en bovendien komt er, volgens de politie, altijd een dokter met methadon als ze door de politie worden vastgehouden.

Ongeveer twee derde van de verslaafde helers en alle vrouwen daaronder verzilverde af en toe of regelmatig, eventueel voor een ander die de cheques, betaalkaarten, pasjes en legitimatiepapieren verzorgde, gestolen cheques of betaalkaarten bij banken, postkantoren en wisselkantoren. Het te gelde maken van gestolen cheques en betaalkaarten kan op zeer vele manieren, levert een vast en vrij hoog bedrag op en is over het algemeen niet erg moeilijk. Hierop zal later nog worden teruggekomen. Een ontwikkeling die ook uit de dossiers blijkt wil ik echter hier reeds noemen. In zeer veel gevallen is er sprake van een duidelijke organisatie; dat wil zeggen dat er een organisator (meestal geen gebruiker) is die gestolen cheques, betaalkaarten en ook legitimatiepapieren zoals paspoorten, rijbewijzen etc. opkoopt. Voor de levering van cheques en betaalkaarten heeft hij soms een overeenkomst, bijvoorbeeld met een PTT-postbesteller die de cheques er betaalkaarten uit zijn postzak haalt. Daarnaast heeft de organisator een overeenkomst met een drukker, graficus, technisch tekenaar, fotograaf of een ander die legitimatiepapieren kan vervalsen of betaalpasjes kan namaken. Tenslotte worden dan enige

bekenden die wel wat geld kunnen gebruiken (d.w.z. werklozen en gebruikers, vaak vrouwen) ingeschakeld om met de vervalste legitimatiepapieren rekeningen te openen en daarop die voor het volle bedrag ingevulde, gestolen cheques bij te laten schrijven. Na enige dagen wordt het geld dan van de rekening gehaald.

2.3.3 Werklozen

Onder deze groep worden verstaan degene die een werkloosheids (n=78) of een arbeidsongeschiktheidsuitkering (n=26) ontvangen maar, voorzover bekend, geen druggebruikers zijn. De arbeidsongeschikten waren oudere mannen (gemiddelde leeftijd 46 jaar) op drie (een Turk, Italiaan en Marokkaan) na Nederlanders. De werklozen waren jonger (gemiddeld 28 jaar), er waren 4 vrouwen onder en 13 met een andere dan de Nederlandse nationaliteit. Van de WAO'ers was driekwart getrouwd en had de helft geen eerdere veroordeling gehad, van de WW'ers was slechts een kwart getrouwd en was eenzelfde aantal niet eerder veroordeeld.

De WAO'ers waren dus vaker dan WW'ers mannen met een gezin en zonder een strafblad, 40% van hen zei dat ze uit verveling of voor hun sociale kontakten waren gaan helen. Hun kontakten met dieven, inbrekers en helers liepen vaak via de (soort)vereniging waarvan ze lid waren of hun stamkroeg. De dingen die ze kochten werden voor het merendeel (aanvankelijk) doorverkocht aan familie, vrienden en kennissen, een enkel ding hielden ze zelf. Van de WW'ers noemde de meerderheid geldgebrek als hun motief voor heling. Evenals de WAO'ers kochten de werklozen zowel voor eigen gebruik als voor de doorverkoop maar anders dan de WAO'ers beperkte het criminele gedrag van de WW'ers zich zelden tot alleen heling. Werklozen hebben niet alleen veel vaker al eerdere kontakten met justitie gehad, maar ook voor veel meer uiteenlopende delicten dan de WAO'ers. Kortom WAO'ers heelden alleen maar of vrijwel alleen maar terwijl WW'ers daarnaast ook stalen en inbraken.

2.3.4 Werknemers

Achtenzestig van de 313 helers waren werknemer. Daaronder waren 3 vrouwen en 8 buitenlanders. Meer dan de helft was getrouwd en eveneens meer dan de helft was al eerder veroordeeld, de meesten voor diefstal, inbraak of verduistering. De soorten bedrijven waarin deze helende werknemers werkzaam waren, waren de volgende: de bouw

(n=20), het winkelbedrijf (n=13), de horeca (n=12), de groothandel (n=7), het auto- en fietsbedrijf (n=6), het vervoer (n=4), de rest (n=6), bestond uit twee dienstplichtigen, een kapper, een graficus, een ambtenaar en een maatschappelijk werker. Soms is er een duidelijke relatie tussen het officiële werk en de helingactiviteiten van de werknemers. Zo bouwen een aantal van de werknemers in het autobedrijf voor hun werkgever of voor een andere opdrachtgever gestolen auto's om of slopen (slachten) die om de onderdelen te kunnen verkopen. Chauffeurs worden soms door helers ingeschakeld om gestolen goederen te vervoeren. De twee werknemers in een fietsenstalling kopen gestolen fietsen en de graficus vervalst gestolen paspoorten. Voor de meeste van deze werknemers-helers geldt echter dat hun officiële werk en hun helingactiviteiten weinig of niets met elkaar te maken hebben. Bijna tweederde van deze helers heeft onregelmatig, vooral voor eigen gebruik (een koopje laat je niet lopen) en niet om een (geregelde) handel in gestolen goederen op te zetten.

2.3.5 Zelfstandigen

Van de 82 zelfstandigen die vanwege heling in de dossiers voorkwamen waren er slechts 2 vrouwen; beiden echtgenoten die samen met hun man een koffiehuis of kledingwinkel dreven en daar ook samen met hun man gestolen goederen kochten. Meer nog dan helende werknemers waren helende zelfstandigen getrouwd (65%). Evenals de helende werknemers had meer dan de helft een eerdere veroordeling gekregen. Deze eerdere veroordelingen waren echter zelden voor diefstal of inbraak (zoals bij de werknemers) maar vaker voor bepaalde vormen van witte boorden criminaliteit zoals heling, valsheid in geschriften, oplichting, overtreding van winkelsluitingsverordeningen en dergelijke. Ook geweldsdelicten kwamen echter vrij veel voor. Voorzover uit de dossiers een motief om te gaan helen naar voren kwam was dat vaak een slecht lopend bedrijf.

In de volgorde van het aantal erbij betrokken personen zullen nu de verschillende branches waarin de helende zelfstandigen werden gevonden en de relaties tussen hun officiële werk en hun helingactiviteiten worden behandeld.

Drie en twintig helende zelfstandigen hadden een eigen winkel. Afgezien van 2 Turkse eigenaren van een stomerij/kledingwinkel die praktisch alles kochten wat hen (door junks) werd aangeboden, kocht deze groep Nederlandse helers over het algemeen alleen goederen die

zij in hun eigen winkel konden verkopen en kochten ze niet of zelden van junks. Daarnaast kochten ze echter ook af en toe dingen voor eigen gebruik die niets met hun winkel te maken hadden. Hieronder volgt een opsomming van de soorten winkels, de soorten gestolen goederen die werden gekocht en van wie.

Label 2: De winkel, de soorten goederen die er werden geheeld en van wie werd gekocht

de winkel	de geheelde goederen	gekocht van
antiquair	antiek	heler
antiquair	antiek	woninginbreker
juwelier	horloges	verduisteraar
juwelier	sieraden	heler
kledingboetiek	kleding	heler
bezindepomphouder	partij olie	heler
boekhandel	boeken	winkeldief
fietsenhandel	fietsen	dief (junk)
fietsenhandel	fietsen	heler
fotohandel	fotocamera	heler
postzegelhandel	postzegels en munten	heler
slagerij	slagerijmachines	inbreker
souvenirwinkel	sieraden	junks
tabakwinkel	sigaretten	heler
videowinkel	videobanden, bont	inbreker
tegelfhandel	cheques, betaalkaarten	heler
schoenmaker	cheques, betaalkaarten	junks
kortingshallen	cheques, betaalkaarten, yereedschap	heler
kortingshallen	cheques, betaalkaarten	heler
tijdschriften kiosk	fiets	junk
slagerij	antiek, zilver	heler
viswinkel	video-apparaat, fiets	junk
groentehandel	sieraden, auto	junk

De laatste vier winkeliers in deze rij kochten in de eerste plaats iets voor eigen gebruik en wat ze kochten heeft dan ook weinig te maken met het soort winkel dat ze dreven. De overige winkeliers kochten voornamelijk dingen die ze uitstekend in hun eigen winkel konden verkopen of gebruiken of dingen die wat dat betreft neutraal zijn zoals cheques en betaalkaarten. Bijna de helft van de helende winkeliers had geen eerdere veroordeling gehad. Als ze wel eerder waren veroordeeld was dat voornamelijk voor heling en fraude.

De horeca, dat wil zeggen koffiehuisen, snackbars, bars, kroegen, een sexclub en een sportschool. In deze branche

waren 22 helende zelfstandigen actief. Meer dan de helft hiervan waren buitenlanders (n=13), vrijwel allemaal Turken die een koffiehuis of snackbar hadden en daar van alles en nog wat kochten, meestal van junks. Een deel van deze goederen werd later meegenomen naar hun vaderland om uit te delen (of te verkopen) onder familie, vrienden en kennissen.

Van de nederlandse helers in de horeca kochten er drie, voorzover bekend, alleen voor eigen gebruik (audio en video-apparatuur, inrichting voor woonhuis, kunst en sigaretten). Deze drie kochten meestal van een vaste klant die drankschulden bij hen had en deze met gestolen goederen betaalde. De overige zes Nederlandse helers kochten voornamelijk om door te verkopen. Drie waren gespecialiseerd in cheques en betaalkaarten en hadden hun hellingactiviteiten van onder andere postbestellers die de cheques of betaalkaarten leverden, grafici en fotografen die voor vervalste legitimatiepapieren zorgden en weer anderen (werklozen, junks) die de betaalkaarten inden of op een rekening lieten bij-schrijven. Van de drie anderen was er een gespecialiseerd in kleding en kochten de andere twee vrijwel alles wat hen werd aangeboden. Ook van de helende horeca exploitanten was de helft al eerder veroordeeld. De delicten waarvoor zij waren veroordeeld liepen echter zeer uiteen (heling, diefstal, inbraak, opiumwet, vuurwapenwet, valsheid in geschrifte, mishandeling, geweldpleging, etc.).

Dertien helende zelfstandigen zou men kunnen samenvatten onder het begrip opkoper. Maar liefst 8 daarvan zijn opkoper/sloper van auto's en/of motoren, 3 kopen volledige inboedels op en 2 alleen goud en zilver. Een letterlijk en figuurlijk centrale markt in het land voor veel van deze opkopers en zeker niet alleen autokopers lijkt de automarkt in Utrecht te zijn. Auto's zijn maar een van de dingen die daar verhandeld worden. Ook sieraden, goud, kleding, caravans, plezierboten, audio- en video-apparatuur, kortom bijna alles wat je maar bedenken kan is daar te koop. In principe zijn in Nederland alle opkopers wettelijk verplicht een register bij te houden van alle gekochte goederen, de prijs en de naam en woonplaats van wie is gekocht. Dit register kan door de politie ter controle worden opgevraagd. Van deze 13 helers hield er echter geen enkele een register bij; een had het 2 jaar geleden nog gedaan maar omdat het niet werd gecontroleerd was hij er mee opgehouden om het in te vullen. Evenals beide eerdere groepen was ongeveer de helft van de opkopers eerder veroordeeld; meestal voor heling of diefstal.

Een volgende branche waarin helende zelfstandigen werden gevonden was de bouw en de aannemerij. De 6 helers waar het hier om gaat waren de volgende:

- een aannemer die video en TV-apparatuur koopt van inbrekers;
- een aannemer die sieraden en gereedschap koopt van helers en inbrekers;
- een aannemer die een zeilboot koopt, voor eigen gebruik, van de dieven;
- een schilder die rookwaren en koffie koopt van een heler;
- de eigenaar van een schoonmaakbedrijf die cheques en betaalkaarten koopt van junks;
- een glazenwasser die cheques en betaalkaarten koopt van een postbesteller die ze verduistert.

Op de aannemer die een zeilboot kocht en die ook de enige was zonder een eerdere veroordeling na, kochten ze allemaal om door te verkopen.

Er figureerden ook nog 4 zakenmannen als helers in de dossiers. Een commissionair die het vervoer en de verkoop van een grote partij gestolen olie verzorgde. Een makelaar in onroerend goed die gestolen kunst en antiek kocht van een heler en de afzet in het buitenland verzorgde. Een vertegenwoordiger die voor eigen gebruik een fotocamera kocht van een lifter (junk). De directeur van een BV die in een gestolen auto rondreed. De eerste twee waren duidelijk betrokken bij goed georganiseerde, internationale helingpraktijken. Niet zij maar juist de andere twee die voor eigen gebruik gestolen goederen hadden gekocht waren al eerder veroordeeld.

Dan waren er nog 3 vervoerders. Een taxichauffeur die als betaling een leren jasje van een junk accepteerde. Een taxichauffeur die zijn rekening beschikbaar stelde aan een kennis om er gestolen cheques op te storten. En de eigenaar van een vervoerbedrijf die een van zijn vrachtwagens beschikbaar stelde aan een heler voor het vervoer van onder andere gestolen audio- en video-apparatuur en auto-onderdelen.

Resteren nog 4 zelfstandigen die zich niet goed bij een van de voorgaande categorieën laten indelen. Een boer die van alles, voor een deel voor eigen gebruik, kocht van woninginbrekers. Hij was reeds verschillende malen eerder voor heling veroordeeld. Een kunstenaar die voor eigen gebruik een video-recorder kocht van een inbreker. Hij was eenmaal eerder veroordeeld, voor vernieling. Een fotograaf die hielp bij het vervalsen van gestolen legitimatiepapieren. En een technisch tekenaar die voor eigen gebruik een kleuren TV kocht in zijn stamkroeg van een inbreker. De beide laatsten waren niet eerder veroordeeld.

2.3.6 Illegalen

Tenslotte kwamen er nog 5 illegaal in Nederland verblijvende buitenlanders voor als helers in de dossiers; 2 Marokkanen, 1 Algerijn, 1 Oostenrijker en 1 Italiaan. Het gemeenschappelijke van deze 5 was dat het full-time criminelen zijn met vele veroordelingen en in verschillende landen gezocht. Ze hebben veel buitenlandse kontakten en zijn alle 5 betrokken bij (georganiseerde) internationale heling van auto's (de Oostenrijker, de Italiaan en de Algerijn) en waarde- en legitimatiepapieren (de beide Marokkanen).

2.4 Discussie

Het hierboven geschetste beeld van heling en helers is gebaseerd op gegevens uit justitie dossiers; dat wil zeggen op materiaal dat niet voor wetenschappelijk maar voor justitiële doeleinden werd verzameld. Wij mogen veilig aannemen dat deze selectie van helingzaken en helers geen representatief beeld geeft van alle heling in Nederland. Hoogstens geeft het een beeld van de helingzaken die, in het begin van de jaren tachtig in het westen van Nederland, door de politie werden opgelost en door justitie worden vervolgd. Het is een gevarieerd gezelschap, met name door de aanwezigheid van (25%) zelfstandigen. Zonder die groep (en de enkele WAO'ers) is er weinig verschil tussen dieven, inbrekers, verduisteraars e.d. enerzijds en helers anderzijds. Uit onderzoek van politiedossiers in een grote Amerikaanse stad blijkt de groep van zelfstandigen/zakenmensen daar overigens bijna 2/3 van de helerpopulatie uit te maken (Walsh, 1977). Of dit betekent dat deze 'typische' heler er in Nederland relatief minder voorkomt of dat hij in Nederland relatief meer uit de handen van justitie weet te blijven, dan in de Verenigde Staten, kan op grond van voorgaande gegevens niet worden beslist. Om wat meer inzicht in deze en andere vragen te krijgen zijn ook andere informatiebronnen aangeroerd; ten eerste interviews met (gepakte) helers.

3 GESPREKKEN MET HELERS IN HUIZEN VAN BEWARING

Uiteraard zijn de mensen die verdacht van (o.a.) heling vastzitten in Huizen van Bewaring nog minder representatief voor "de Nederlandse heler" dan de mensen die in de dossiers figureren. De reden om met deze mensen te gaan praten was dan ook niet om een representatief beeld te krijgen, maar om wat meer achtergrondinformatie over heling te verzamelen.

In totaal werd met 35 gedetineerden in de Huizen van Bewaring in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Haarlem gesproken. Alle 35 waren mannen (1 vrouw wenste niet mee te werken) met een gemiddelde leeftijd van 34 jaar. Slechts een derde van deze gedetineerden zat alleen terzake van heling vast, de rest voor een combinatie van (vermogens)misdrijven waaronder heling. Wil men als heler in het Huis van Bewaring terechtkomen dan zal men heel wat meer moeten doen dan een keertje een fiets kopen voor f 25,- van een onbekende op straat. Vrijwel alle "helers" met wie in de Huizen van Bewaring is gesproken hadden dan ook al een flinke straflijst en zij zouden, was de hoop, dus wel iets kunnen vertellen.

De drie die geen eerdere veroordeling hadden waren alle drie buitenlanders die weliswaar in Nederland niet eerder waren veroordeeld maar in het buitenland waarschijnlijk wel. Kortom, deze "helers" stonden vrijwel allemaal met beide benen in de criminele wereld als ook wel bleek uit opmerkingen zoals: "Als ik 500 mensen ken dan zijn er 499 die stelen of helen."; "Ik kan bijna geen kroeg, disco, sportvereniging of markt binnenlopen of ze willen me wel gestolen goederen verkopen."; "Normale mensen kom ik allang niet meer tegen"; "Als je je oren en ogen niet dichtplakt dan hoor je van alles: Berichten dat er iets te koop is gaan snel en iedereen kan wel iets gebruiken of kent wel iemand die iets kan gebruiken."; "Ze willen allemaal hun vriendin of vrouw wel een leuke ring geven, maar er niet voor betalen.".

Spijt, een gevoel iets verkeerd te hebben gedaan of ermee te moeten ophouden ben ik vrijwel niet tegengekomen bij de mensen die voor heling in het Huis van Bewaring zitten. Wel kwaadheid, soms op zichzelf dat ze zo stom zijn geweest zich te laten pakken, maar vaker

op de maatschappij en justitie dat zij wel werden gepakt en al die anderen (die ook allemaal stelen, helen en bedriegen) niet. Soms ook een vorm van acceptatie: "Ik heb goed verdiend en dan moet je niet zeuren als je wordt gepakt.". Voor leven dat de meeste van hen voor ogen staat -een mooi huis, een mooie auto, vrouwen en gokken (niet noodzakelijkerwijs in deze volgorde)- is veel geld nodig, maar om dat door hard werken, sappelen, sparen en zuinig leven te verzamelen, dan kan je net zo goed direct ambtenaar worden. Een erger levenslot lijkt velen van hen niet denkbaar.

Zeven van de 35 waren buitenlanders of tenminste niet in Nederland geboren. Een Soedanees (leraar, journalist) en een man uit Libanon (zakenman) beiden lid van een bevrijdingsbeweging, waren op Schiphol gepakt in het bezit van gestolen travellercheques en legitimatiepapieren die ze als koerier voor hun organisatie naar een bepaalde plaats moesten brengen. Twee Hongaren en een Joegoslaaf die zich alle drie politiek vluchteling voelden of noemden, vele paspoorten en aliassen bezaten en veel internationale contacten (met landgenoten in vergelijkbare omstandigheden) bezaten. De twee Hongaren zaten in de internationale handel van gestolen auto's, de Joegoslaaf hield zich (vooral) met sieraden bezig. Tenslotte waren er dan nog een Surinaamse en een Antilliaanse druggebruiker/huisdealer die gestolen goederen als betaling of ter bewaring aannamen, of die diensten verleenden zoals het verzilveren van gestolen cheques en betaalkaarten.

Van de 28 Nederlandse helers gaven er 23 op geen werk te hebben maar in feite gold alleen voor de 9 drugsverslaafden of regelmatig gebruikers onder hen dat ze al geruime tijd en min of meer permanent zonder werk waren. De anderen hadden een heel scala van (witte en zwarte) baantjes (gehad) in de bouw, als chauffeur, glazenwasser, schoonmaker, classificeerder, verhuizer e.d., in de horeca, illegale gokhuizen en autohandel. Werkloos betekent allerminst zonder werk verzekerden de meeste werklozen.

Van de 5 gedetineerden die opgaven wel werk te hebben noemde 2 zichzelf zakenman en 1 juridisch adviseur. Twee van deze drie waren betrokken bij BV-fraude (oplichting), malafide faillissementen en de (ver)koop van goederen die zo aan schuldeisers waren onttrokken. Een had een grote partij sieraden afkomstig van een roof in het buitenland naar Nederland gebracht. Alle drie waren internationaal werkzaam. Daarnaast was er nog een slager die in antiek deed, uit liefde voor mooie dingen maar tegelijkertijd goed verdiende door te verkopen aan gerenommeerde antiquairs. En tenslotte was er een werknemer, een procesoperator, die zijn verslavingen (gokken, leven op grote voet, autocrossen) alleen kon

bekostigen door naast zijn officiële werk een omvangrijke handel in alle soorten gestolen goederen op te zetten.

Zeven van de 35 gedetineerde helers zeiden alles te kopen wat hen werd aangeboden ("5% van iets is altijd nog beter dan 100% van niets"). Deze zeven waren op een na allemaal drugverslaafde. De overige 28 hadden zich gespecialiseerd in een of twee soorten goederen: 16 waren gespecialiseerd in cheques, betaalkaarten en legitimatiepapieren, 5 in auto's, 5 in goud en sieraden, 4 in genotsmiddelen (sigaretten, alcohol, koffie), 2 in audio- en video-apparatuur en 1 in antiek (het totaal is meer dan 28 omdat enkelen twee van de genoemde soorten goederen heelden).

Evenals in de dossiers springen ook in de gesprekken met helers cheques en betaalkaarten er duidelijk uit als voorwerp van heling. Gevraagd naar de reden hiervoor gaven de gedetineerde helers de volgende antwoorden: "Voor het innen van gestolen cheques hoef je niets te weten en geen contacten te hebben; iedereen kan er zo mee beginnen."; "Ik ben begonnen met het korten van eigen cheques op mijn eigen rekening als daar een tekort op was. Daarna al snel rekeningen geopend onder valse naam waarop ik (gestolen) cheques stortte. Zo rol je door"; "Wat is eenvoudiger dan met een gestolen cheque een slof sigaretten kopen voor f 250,-, f 300,- uit te schrijven (f 50,- pure winst) en vervolgens de slof sigaretten te verkopen?"; "Een pasje heb je helemaal niet nodig. Je gaat met je vriendin ergens lekker eten, schrijft een flinke fooi uit en dan vragen ze niet naar een pasje."; "Banken laten zich liever oplichten dan er iets aan te doen en onrust te veroorzaken onder haar klanten. De bank houdt liever goede klanten dan er iets aan te doen."; "Met gestolen cheques kan ook de kleine man gokken en naar de sexclubs, het kost hem dan maar 20%."; "Valsheid in geschrifte is een mooie misdaad, clean, het levert veel op (veel beter dan inbraak) en de straf is licht."

De meeste helers van gestolen cheques en betaalkaarten waren op den duur hun activiteiten min of meer gaan organiseren. Dat wil zeggen dat ze bv. een afspraak maakten met een postbesteller voor een regelmatige levering van cheques en betaalkaarten (postbestellers verdedigen zich later meestal door te zeggen dat ze bedreigd werden). Of dat ze enige mensen voor een vaste beloning cheques uit brievenbussen lieten stelen (het voordeel hiervan was o.a. dat de cheques konden worden geïnd voordat er aangifte van diefstal/vermissing was gedaan). Ze lieten iemand pasjes vervalsen. En dat ze vaak hun vriendinnen, netjes aangekleed, de cheques lieten innen bij banken en postkantoren.

Naast cheques werden genotsmiddelen zoals alcohol, tabak en koffie door veel helers genoemd als zeer aantrekkelijke goederen voor de haling; ze hebben een vaste vrij hoge prijs er zijn zeer veel afnemers en de risico's zijn klein.

Vrijwel alle helers waren het erover eens dat kopen van junks veel risico's heeft: "Die worden te vaak gepakt."; "Ze praten te veel." en "Om zo snel mogelijk weer op straat te zijn voor hun volgende shot noemen ze alle namen die de politie van ze wil horen.". Veel helers erkennen echter in de praktijk van junks te blijven kopen omdat daar nu eenmaal een flink deel van het aanbod vandaan komt en de prijs laag is. Volgens de meeste politiemensen viel het overigens nogal mee (of tegen) met de loslippigheid van junks. Ook de junks moeten hun afzetkanalen beschermen en als een junk is opgepakt komt er, volgens de politie, altijd een dokter met methadon aan te pas.

3.1 Discussie

Waar de meeste geïnterviewden in het Huis van Bewaring (uiteraard) de nadruk op bleven leggen is dat iedereen heelt (dus dat het niet terecht is dat zij vastzaten en de rest van de wereld niet), dat het erg gemakkelijk is en dat ze alleen maar zijn gepakt omdat er iemand is gaan praten. Dit laatste geldt niet voor de helers van cheques en betaalkaarten waarvan enkelen zeiden dat ze ervan uit waren gegaan dat ze eens gepakt zouden worden bij het innen van de cheques maar dat het zoveel opleverde en de straf zo licht was dat het loonde ermee door te gaan. Zodra het moeilijker zou worden, minder zou gaan opleveren zouden ze iets anders gaan proberen. Een van hen zei voor dit doel vanuit het Huis van Bewaring een computerkursus te volgen. Bij navraag bleek van dit laatste bij het Huis van Bewaring overigens niets bekend. Het is duidelijk dat men de woorden van deze gepakte helers (en oplichters) niet zonder meer kan vertrouwen.

4 EIGEN OBSERVATIES

Men hoeft zeker in Amsterdam niet lang te zoeken naar gestolen goederen. Als men zijn oren en ogen openhoudt kan men er overal tegenop lopen. Tijdens wandelingen door het centrum van Amsterdam is de kans groot dat men een fiets voor f 50,- krijgt aangeboden. Als men het Waterlooplein oploopt kan het bijna niet missen dat men iemand passeert die bv. een nieuw kledingstuk, met het prijskaartje er nog aan, te koop aanbiedt. De dieven laten de prijskaartjes altijd aan de dingen die ze uit winkels stelen zitten omdat de helers graag willen zien wat het waard is. Zonder prijskaartje is het niet veel waard.

Naar aanleiding van een suggestie van een van de helers in een Huis van Bewaring ben ik ingegaan op enkele advertenties op het prikbord van een supermarkt waarin een (gebruikte) fiets werd aangeboden. Bij een van de adressen waar ik zo terecht kwam bleek, zoals mij in het Huis van Bewaring al was voorspeld, niet een maar waren tenminste zeven gebruikte fietsen te koop, die ongetwijfeld niet allemaal door de verkoper waren gebruikt. In sommige kroegen heeft men het gevoel op een sierradenbeurs te zijn, in andere is er een speciale tafel waarop iedereen die iets te koop heeft dat neer kan leggen en in vrijwel iedere kroeg in de binnenstad waar men laat vallen dat men een kleurentelevisie zoekt kan men binnen de kortste keren met het gewenste apparaat of een adres de deur uit. Wie regelmatig naar (bepaalde) radiopiraten luistert leert snel dat er bij bepaalde mensen erg mooie dingen te koop zijn voor heel weinig geld.

Kortom, als men zijn ogen en oren de kost geeft kan men vaak verrassend mooie dingen voor een verrassend lage prijs op de kop tikken.

Een groot aantal beroepen en werkkringen brengt de mensen die daarin werkzaam zijn bijna onvermijdelijk in contact met gestolen goederen. Enkele voorbeelden die na enig rondvragen naar voren kwamen waren:

1. winkeliers: bijna alle winkeliers die daarnaar werden gevraagd zeiden dat ze wel eens of regelmatig

vermoedelijk gestolen goederen kregen aangeboden (audio/video-apparatuur, foto-apparatuur, juwelen, antiek, postzegels/munten, boeken, fietsen en tabak);

2. beheerders en werknemers in cafe's, kroegen, disco's, snackbars, cafetaria's, kantines van sportverenigingen, sportscholen en fitnessclubs;
3. hulpverleners in opvangcentra voor drugsverslaafden, reclasseringsmedewerkers, bewaarders in gevangenissen en Huizen van Bewaring;
4. autoslopers en bezinepompeexploitanten;
5. marktstallinghouders en medewerkers bij veilinghuizen;
6. medewerkers van inkoopbureau's van bedrijven en van de overheid.

Dit is een willekeurige en zeer onvolledige lijst die iedereen uit eigen ervaring of van horen zeggen zou kunnen aanvullen.

Een van de antiquairs die daarnaar werd gevraagd antwoordde dat waarschijnlijk vrijwel alles wat hij verkocht van misdrijf afkomstig was. Sommige religieuze beelden waren misschien 200 jaar geleden uit een kerk geroofd, andere meubels 100 jaar geleden misschien door soldaten uit een buitenplaats weggesleept en verkocht en enkele zilveren kandelaars, Friese stoeltjesklokken etc. waren misschien nog geen maand geleden ergens gestolen. Tenzij de verkoper het zelf zegt is er voor de antiquairs geen reden om aan te nemen dat de goederen recent gestolen zijn en er zijn zelden mogelijkheden om dat vast te stellen als ze dat al zouden willen.

De meeste mensen die in kroegen, bars, disco's enz. werkten zeiden dat ze wel eens goederen aangeboden kregen als betaling van schulden of als vriendenkoopje.

Hulpverleners zeiden dat ze permanent met oordopjes in zouden moeten rondlopen om te voorkomen te horen waar en bij wie koopjes te krijgen zijn.

Uit alle gesprekken met mensen in de bovengenoemde werkkringen en beroepen kwam als gemeenschappelijke opvatting naar voren dat het soms wel duidelijk is dat het om gestolen goederen gaat maar veel vaker niet en tenzij men bepaalde relaties wil verbreken of klanten wil verliezen gaat iedereen er dan maar vanuit dat het wel goed zit.

Het is niet moeilijk om plaatsen en mensen te vinden waar of bij wie men gestolen goederen kan kopen of verkopen. Het Waterlooplein is bekend in het gehele land en dat geldt voor verschillende andere markten en adressen. Daarom blijven die plaatsen ook in stand als plaatsen waar geheeld wordt, maar het zijn wel de plaatsen waar vooral de mensen die geen (vaste) contacten hebben terecht moeten. In het bijzonder de gele-

genheidsheler, de gelegenheidsdief, junks en buitenlanders maken gebruik van het Waterlooplein. De beroeps komen daar niet (meer) maar hebben er eventueel wel hun eerste contacten gelegd. Verreweg de meeste mensen, zeker de Nederlanders en degenen die hier al langer wonen, kunnen via vrienden, collega's, burens, een gesprekje in de kroeg, langs de lijn van het voetbalveld, een ontmoeting in het Huis van Bewaring, etc. in het helingcircuit terecht komen.

5 GESPREKKEN MET DE POLITIE

In een groot aantal plaatsen (o.a. Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Arnhem, Nijmegen, Groningen, Alkmaar, Gouda en Beverwijk) zijn gesprekken gevoerd over heling met gemeente- en rijkspolitieën. Sommige van de gemeentepolitiekorpsen (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) hebben of hadden een aparte afdeling helingbestrijding. Inmiddels zijn die in de laatste reorganisatie van de politie bezig ten onder te gaan of ze zijn al opgeheven. Omdat ieder korps en iedere plaats zo zijn eigen vorm en wijze van helingbestrijding en zijn eigen helingcultuur had, is niet van te voren een strakke gespreksstructuur ontworpen, maar is slechts geprobeerd tenminste een aantal vragen overal aan de orde te laten komen.

5.1 Wie zijn, volgens de politie, de helers?

Op deze vraag werd door veel politiemensen geantwoord: "Vroeger kende je de helers, toen werd er nog gecontroleerd en gepost. Nu is dat allemaal verwaterd en worden we overspoeld door criminaliteit die wordt beheerst door drugs en geweld.". Los van de vraag of vroeger de helers inderdaad bekend waren, nu noemt bijna iedere politiemann wel een ander groep die vooral verantwoordelijk zou zijn voor de heling in Nederland.

Ten eerste heeft iedereen boter op zijn hoofd. Al die recreatieve winkelaars op het Waterlooplein, de zwarte markt(en) in Beverwijk en de automarkt in Utrecht; iedereen die op straat een fiets koopt, in het cafe een videorecorder, in het koffiehuis een autoradio, een betaalkaart aanneemt zonder naar het pasje te vragen, zou kunnen weten dat hij gestolen goederen koopt.

Ten tweede, jongeren, scholieren die meestal gezamenlijk inbreken en stelen (in scholen, clubhuizen, winkels en woningen) en de buit deels onderling verdelen en ruilen. Als er een wordt gepakt kan vaak de hele groep worden opgerold en komt een deel van de buit weer boven water. De zaak is dan vrij eenvoudig rond te maken. Deze

groep wordt overigens, evenmin als de veelal bekende junks die weer eens zijn opgepakt, in het bezit van goederen waarvan ze de herkomst niet kunnen noemen, door de politie als "echte" helers beschouwd.

Echte helers zijn (volgens de politie) niet ver-slaafd, werken niet lokaal, gaan door tot hun pensioen en langer, en worden niet gepakt. Als zichzelf serieus nemende bestrijders van de misdaad moet de politie deze groep wel als een serieuze tegenstander beschouwen. De meesten zaiden het belangrijker te vinden achter de heler dan achter de dief aan te gaan. Van die laatsten zijn er teveel en bovendien houden die er toch mee op als ze ouder worden en een vriendin krijgen. De politie zegt over het algemeen niets liever te willen dan de 'echte' helers het leven zuur te maken. Vooral de top-figuren beschouwt zij als haar natuurlijke vijanden, niet in de laatste plaats omdat die zich, ook tegenover de politie, zo zelfverzekerd en arrogant gedragen. Ze voelen zich veilig en vullen hun zakken. Dat voelt menige politieman bijna als een persoonlijke belediging.

In de praktijk komt van het jagen op (echte) helers echter veel minder terecht dan van het oppakken van kleine dieven en inbrekers.

De volgende groepen 'echte' helers werden door de politie genoemd.

1. Buitenlanders (Turken, Joegoslaven en zigeuners). Zij staan buiten de Nederlandse samenleving en voelen zich nauwelijks gebonden aan de regels van die samenleving. Ze kopen alles, vaak van junks en bewaren het vaak allemaal thuis; kortom, ze nemen risico's die Nederlandse helers zelden nemen.
2. De nette-helers (winkeliers, juweliers, antiquairs). Zij kopen veelal via tussenpersonen, hebben hun zaakjes goed geregeld en worden nooit gepakt.
3. De thuis-helers. Steeds meer WW'ers en WAO'ers zouden beginnen om thuis een handeltje in gestolen goederen op te zetten. Binnen korte tijd is het in de buurt wel bekend dat de bij "Jan" of "Marie" terecht kan en dat die van alles te koop hebben.
4. De goudcaravan die (met een aanbevelingsbrief van een commissaris van politie en een burgemeester) door het land trekt en (oud) goud, zilver, sieraden en dergelijke opkoopt. Daarnaast zijn er in iedere stad wel een aantal bedrijven en bedrijfjes die goud en andere edele metalen opkopen en omsmelten.

5. Vlooiën-, rommel-, zwarte-, oosterse-, auto-, fietsenmarkten enzovoort, zijn de vaste en bekende afzetplaatsen voor allerhande gestolen goederen.
6. De organisator die bv. een groepje junks of werklozen om zich heen verzamelt en aan zich verplicht. Hij laat ze bepaalde goederen stelen, vervoeren, ombouwen, betaalkaarten verzilveren, enzovoort.

5.2 Helingbestrijding door de politie

Alle politiemensen waren het er over eens dat zoals het nu gaat van helingbestrijding niet veel terecht komt. Daarvoor worden een aantal redenen genoemd. Helingbestrijding heeft een lage prioriteit, er is te weinig continuïteit en tijd voor onderzoek naar heling; de organisatie van de politie maakt het vrijwel onmogelijk boven-lokaal opererende helers aan te pakken, er is een groot gebrek aan (geautomatiseerde) informatie, er is te weinig controle en de bewijstechnische problemen voor men een helingzaak rond heeft zijn groot.

Helingbestrijding heeft geen hoge prioriteit. Het publiek maakt zich ongerust over inbraak, vandalisme en hondenpoep maar niet over heling (of georganiseerde misdaad). Er is weinig druk van buiten op de politie om iets aan helingbestrijding te doen dus wordt er ook niet veel aan gedaan. Zodra er iets anders te doen is wordt het helingonderzoek als eerste stilgelegd. Helingonderzoek kan daarom zelden goed worden afgemaakt en dat werkt niet erg stimulerend.

Helingonderzoek is zeer tijd- en papierrovend. Er zijn weinig dikkere dossiers dan helingdossiers. Als het om grote aantallen gestolen goederen gaat moet de heler over ieder artikel apart worden ondervraagd en eventueel van ieder artikel apart afstand doen. Dat levert al snel een hele papierberg op. Helingonderzoek moet meestal ergens halverwege worden afgebroken omdat het teveel tijd gaat kosten. Hoe groter en professioneler de heler hoe groter de kans dat het onderzoek voortijdig moet worden beëindigd. Alleen de kleintjes kunnen dus eventueel worden gepakt. Daar komt bij dat sinds de invoering van de inconvenientie regeling waarin het aantal overuren voor de politie aan een maximum wordt gebonden, er niet zoveel meer te 'regelen' is. Wat er wordt aangepakt hangt (volgens de politie) niet meer af van wat zich aandient maar van of er iemand nog uren beschikbaar heeft en of die helingonderzoek kan en wil doen.

De organisatie van de politie, in zelfstandige lokale korpsen, maakt de bestrijding van heling, en alle andere vormen van boven-lokale criminaliteit een moeizame zaak. De bevoegdheden van de politie zijn lokaal, de informatie is (meestal) lokaal en samenwerking is er (speciale gevallen uitgezonderd) niet. Een in Arnhem gestolen fiets kan in Amsterdam vrijwel niet worden teruggevonden. De Arnhemse politie mag nu eenmaal niet in Amsterdam bij bijvoorbeeld fietsenhandelaren gaan zoeken en de Amsterdamse politie heeft nu eenmaal geen informatie over in Arnhem gestolen fietsen. Terwijl de politie halt moet houden aan de gemeente- of korpsgrenzen neemt het vervoer van (gestolen) goederen over die grenzen waarschijnlijk alleen maar toe.

Niet zozeer de kwantiteit alswel de bruikbaarheid en beschikbaarheid van de informatie over gestolen goederen laat veel te wensen over. Een goede beschrijving van gestolen voorwerpen is het begin van alles en daar gaat het meestal al mis. Een schilderij voorstellende een landschap, een gouden ketting, een broche bezet met diamanten, een Friese stoeltjesklok; zo omschreven goederen zijn met de beste wil van de wereld niet meer terug te vinden. Het geven van een goede beschrijving is een hele kunst die niet alleen de politie maar ook de eigenaar/aangever zelden beheerst. In feite heeft het opnemen van aangiften van voorwerpen zonder een (uniek) serienummer niet veel zin. Helaas is dan ook nog vaak het serienummer met een plakkerijtje op het voorwerp aangebracht.

Iedereen is het erover eens dat goede, geautomatiseerde goederenbestanden onmisbaar zijn voor een effectieve bestrijding van heling, diefstal, inbraak e.d. Maar weinigen hebben vertrouwen dat zoiets binnen afzienbare tijd verwezenlijkt zal worden. De plannen voor (22) regionale goederen-aangifte-systemen (GAS) zijn weliswaar goed en in Groningen en Arnhem is GAS al operationeel, maar daar blijkt ook dat de problemen al beginnen bij de invoer van de gegevens. Het slachtoffer kan zijn goederen niet goed omschrijven en de politieman die de aangifte opneemt vraagt niet; voor hem is het lopendeband werk. Niet genummerde goederen daar gebeurt niets mee. De CRI heeft haar eigen goederenbestand onlangs opgeheven omdat het te onvolledig was (lang niet alle korpsen gaven hun gegevens door) en omdat er weinig beroep op werd gedaan. Toch is automatisering noodzakelijk. De informatiestroom is zo groot dat met de hand zoeken in kaartenbakken, zoals het nu nog vaak gebeurt, niet veel zin meer heeft.

Wat vrijwel alle politiemensen zeiden te willen was meer controle op de opkopers. Waar vooral door rijkspolitiemensen over werd geklaagd was dat veel gemeenten geen zg. helingverordening hebben. Het Wetboek van

Strafrecht verplicht opkopers wel om de naam en woonplaats van degene van wie ze kopen in een register te noteren maar niet van degene aan wie ze verkopen. Op die manier kan gestolen goed toch nog vrij eenvoudig verdwijnen. Het Wetboek van Strafrecht laat het aan de gemeenten over om hier iets aan te doen. Ruim 60% van alle gemeenten blijkt zo'n verordening te hebben (Mauritz, 1981), maar dat kunnen zeer verschillende verordeningen zijn. Vooral voor rijkspolitiekorpsen die in hun regio gemeenten met allerlei verschillende verordeningen en gemeenten zonder enige verordening hebben zou dit een effectieve controle niet eenvoudiger maken. Geheel los van deze verschillen in regelgeving geven rijkspolitie-mensen echter toe dat van enige controle op opkopers van hun kant weinig terechtkomt. De regels kunnen heel mooi zijn, zoals in sommige gemeenten, maar dat wil allerm minst zeggen dat de politie er ook iets mee doet of dat de regels voor de opkoper hanteerbaar zijn. Een opkoper die, na een overlijdensgeval, een zolder mag opruimen kan moeilijk alles wat hij meeneemt apart in zijn register gaan beschrijven en een gerenommeerde antiquair zal niet graag van iedereen die iets bij hem koopt vragen of hij zich wil legitimeren.

De eerste doelstelling van het controleren van opkoperregisters is om gestolen goederen terug te vinden, niet om helers aan te pakken. Opkopers die bewust bepaalde goederen helen zullen die niet in hun register opnemen; voor overtreding van de opkopersartikelen wordt zelden vervolgd en als dat al gebeurt dan leidt dat op z'n best tot een boete van f 75,-. De politie heeft er veel meer belang bij een goede relatie met de opkopers op te bouwen. Zij kunnen idealiter de oren en ogen van de politie worden als het om gestolen goederen gaat. Als de politie zich strikt aan de regels zou houden zou ze tegen de meeste opkopers zeer regelmatig proces-verbaal moeten opmaken. Maar op die manier zouden ze een potentieel belangrijke informatiebron afknijpen.

Een eenmalige schuldhealing is over het algemeen niet zo moeilijk te bewijzen. In combinatie met een ander delict (inbraak, diefstal, verduistering, o.i.d.) kan er soms wel een gestolen artikel in het bezit van iemand worden gevonden die had kunnen begrijpen dat het niet eerlijk was verkregen. Opzetheling is al veel moeilijker te bewijzen. Daarvoor zijn meestal verklaringen van bv. verschillende dieven tegen de heler nodig. Dieven zullen over het algemeen niet gauw tegen hun heler getuigen. Ze moeten tenslotte om hun eigen afzetmogelijkheid denken. Gewoonteheling tenslotte kan maar heel zelden worden bewezen. Dat bewijs vereist een grote continuïteit van het onderzoek en nauwe samenwerking tussen verschillende afdelingen, verschillende korpsen en met het Openbaar Ministerie tot er bv. 10 zaken tegen 1 heler

rond gemaakt kunnen worden. Dat is veel meer dan in de regel mogelijk is en het O.M. zit volgens de politie bepaald niet om zulke grote zaken te springen.

Justitie lijkt in de ogen van de politie niet erg happig op helers. Om een inbreker in bewaring te krijgen is een fluitje van een cent maar om een heler in bewaring te krijgen is een hele toer. Dit is overigens niet alleen te wijten aan een eventueel gebrek aan happigheid van de kant van Justitie. Voorlopige hechtenis, anders dan alleen ten behoeve van het onderzoek, is nu eenmaal slechts mogelijk voor delicten waarop een maximum straf van 6 jaar of meer staat en voor schuld- en opzet-heling is de maximum straf minder. Alleen voor het veel lastigere te bewijzen delict van gewoonteheling is de maximum straf zes jaar. Als tenslotte de heler ook nog wordt vrijgesproken, wat naar het gevoel van de politie veel te vaak gebeurt, dan heeft de politie het gevoel dat ze bij die heler voorlopig haar gezicht niet meer kan laten zien: "Je wordt uitgelachen". Grotere helers voelen zich veilig en gedragen zich zelfverzekerd. Daarom zou de politie hen wel graag aanpakken maar voor het rondmaken van een zaak tegen een grotere gewoonteheler ontbreekt de tijd en mankracht. Wat overblijft is af en toe pesten door bv. bepaalde goederen in beslag te nemen en zg. vergeten ze terug te geven. Met enige fantasie zijn nog wel wat pesterijtjes te bedenken.

5.3 Discussie

Vrijwel alle politiemensen waren het er over eens dat de grote, de professionele en de nette helers niet worden gepakt. In de dossiers en huizen van bewaring komen alleen de kleintjes en degenen die in de eerste plaats voor een ander delict zijn gepakt voor. De helers die worden gepakt zijn over het algemeen goede bekenden van de politie: inbrekers, dieven en verslaafden. De professionele helers zijn volgens de politie geen dieven op leeftijd of ex-verslaafden, maar mensen zonder een strafblad en voor een groot deel onbekenden van de politie. Niet alleen nogal wat belangrijke helers maar vooral veel uiteindelijke consumenten (van gestolen auto's, sieraden, kunst, antiek en ga zo maar door) die misschien wel hadden kunnen begrijpen dat er iets niet goed zat, behoren niet tot het traditionele criminele milieu en dus niet tot de kringen waar de politie meestal haar aandacht op richt.

De speciale afdelingen helingbestrijding in de grotere gemeentepolitiekorpsen vormden hierop een, zij het geringere, uitzondering. De (natuurlijke) ontwikkeling van zulke speciale afdelingen is zich meer toe te leggen

op de grotere, spectaculairdere en professionelere helingzaken of zich te specialiseren in een bepaalde vorm van heling zoals de kunst- en antiekhandel of een bepaalde vorm van helingbestrijding, bv. in samenwerking met Banken van Lening. Deze afdelingen worden echter opgeheven, tot groot verdriet van de mensen die daar werken. Voor hen is de opheffing van hun afdeling een miskenning van hun werk en zeer bedreigend. Misschien is het voor de aanspreekbaarheid en openheid van een organisatie voor vragen van buitenaf noodzakelijk dat ze af en toe door elkaar worden geschud, maar in de tussentijd is het voor de mensen die daar werken niet plezierig om uit het veilige huisje van hun specialisme te worden verjaagd en wordt er meer energie en aandacht besteed aan het verdedigen van de eigen positie dan aan het werk waarvoor ze zijn aangetrokken. Bovendien wordt de reorganisatie soms dankbaar aangegrepen als excuus voor het afhouden van vragen van buitenaf.

6 GESPREKKEN MET MENSEN UIT DE VERZEKERINGSWERELD

Verzekeraars hebben belang bij zo weinig mogelijk claims en een zo klein mogelijk totaal schadebedrag bij hun verzekerden. Wat er na de inbraak of diefstal met de gestolen goederen gebeurt interesseert de verzekeraar alleen als het om kostbare voorwerpen gaat. In dat geval kan de verzekeringsmaatschappij een beloning uitloven voor het terugbezorgen van de gestolen voorwerpen (de standaardbeloning is 10% van de waarde). In feite maken verzekeringsmaatschappijen zich dan schuldig aan heling: ze kopen willens en wetens gestolen goederen. Dat zal wel eens voorkomen maar meestal houden verzekeraars zich aan de zg. tipgeldenregeling. Dit is een (informele) afspraak tussen o.a. het O.M., de politie, schade-experts, de douane, de FIOD en verzekeringsmaatschappijen dat tipgeld alleen wordt uitgelooft na overleg tussen de verzekeraars, het O.M., de politie en eventueel nog anderen en dan nog alleen als het gunstig is voor zowel het oplossen van strafbare feiten als het terugvinden van gestolen goederen. Het zal echter duidelijk zijn dat deze twee belangen niet altijd samengaan.

Door uitbetaling van de verzekeringspenningen aan de verzekerde neemt de verzekeringsmaatschappij diens recht op de gestolen goederen over. De verzekeraar is niet uitgerust om zelf naar de goederen te gaan zoeken. Als de politie echter iets terugvindt kan het voor de verzekeraar interessant worden haar rechten te laten gelden. De bezitter moet dan wel afstand willen doen van het voorwerp, anders zou de verzekeraar het moeten kopen (waar zij uiteraard geen belang bij heeft) of de kwade trouw van de bezitter moeten bewijzen (wat over het algemeen vrijwel niet mogelijk is). Als de politie gestolen voorwerpen vindt en kan nagaan van wie ze waren gestolen, en als het slachtoffer verzekerd was en zijn gevonden eigendommen terug wil hebben (vaak zal hij liever de verzekeringspenningen innen) dan zal de politie over het algemeen slechts kunnen bemiddelen bij het terugkopen door de eigenaar die eventueel de koopsom van de verzekeraar kan proberen te krijgen. In zeer veel gevallen blijft de politie echter met de teruggevonden

gestolen voorwerpen zitten en moet zij die na verloop van tijd weer aan de heler teruggeven.

Zelf ben ik onlangs slachtoffer van inbraak geweest waarbij o.a. geluidsapparatuur, een t.v., reservesleutels van de auto en dus even later ook de auto zijn gestolen. De verzekeringsvoorwaarden hielden in dat als de auto niet binnen twee maanden werd teruggevonden er op kosten van de verzekeraar een nieuwe auto van hetzelfde model gekocht mocht worden. Dat betekende in dit geval dat ik er geen belang bij had dat de auto werd teruggevonden. Ook voor mijn geluidsapparatuur en t.v. zou ik, als die werden teruggevonden, geen belangstelling meer hebben. Die waren aan vervanging toe en weinig mensen willen goederen die door een ander zijn ge-, en mogelijk misbruikt, nog terughebben. Wat mij betrof en erg uniek was mijn situatie waarschijnlijk niet, mocht de politie het heel rustig aan doen. Mijn stellige indruk was dat de politie het ook erg rustig aan deed en dat mijn geval geen enkele prioriteit had.

Verzekeringsmaatschappijen willen uiteraard wel iets doen ter voorkoming van inbraken (bij degenen die bij hen verzekerd zijn). De meest voor de hand liggende weg hiertoe zou zijn om de verzekerden premiekorting te geven als zij iets aan inbraakpreventie zouden doen. Volgens de verzekeringsmaatschappijen ontbreekt hen hiertoe echter de speelruimte. De schade van de inbraak zou nu al niet meer worden gedekt door de premieopbrengsten dus zijn de verzekeraars niet in de positie om beloningen in de vorm van premieverlaging uit te delen.

7 SUGGESTIES MET BETREKKING TOT HELINGBESTRIJDING

Het beeld van heling en helers dat hierboven is geschetst is noch volledig, noch representatief. Waarschijnlijk zijn de kleine amateur en de gelegenheids helers die gestolen goederen krijgen, kopen van of ruilen onder kennissen, vrienden en familie, oververtegenwoordigd en zijn de grote, georganiseerde en professionele helers, mogelijk met uitzondering van cheque en betaalkaart helers, ondervertegenwoordigd. Dat deze laatste groep in de politie en justitie gegevens grotendeels ontbreekt wil uiteraard niet zeggen dat zij niet bestaat of slechts een klein deel van de heling voor haar rekening neemt. Suggesties met betrekking tot helingbestrijding die alleen op het hierboven geschetste beeld zouden zijn gebaseerd zouden dus vooral op de kleine amateurs en te weinig op de grote professioneel gericht zijn. De meest genoemde rechtvaardiging voor helingbestrijding is dat langs die weg het aantal diefstallen en inbraken teruggedrongen zou kunnen worden. Dat lijkt mij hoogst twijfelachtig. Ten eerste wordt een (groot) deel van alle gestolen goederen niet geheeld maar door de dief zelf ge- of verbruikt. Ten tweede, als het de politie en justitie op miraculeuze wijze zou gelukken een aanzienlijk deel van de helers op te pakken en blijvend op het rechte pad te houden, lijkt het mij waarschijnlijker dat vanwege het aanbod aan gestolen goederen anderen in het gat in de markt zullen stappen, de overgeblevenen meer zullen omvatten en de prijs die dieven voor de gestolen goederen zullen vangen, vanwege het vergrote aanbod en risico, lager zal uitvallen, dan dat inbrekers en dieven hun aanbod zullen verminderen. Een geringe opbrengst zou hen misschien juist tot grotere activiteit kunnen aanzetten. Als er al een eenvoudige en directe causale relatie tussen steler en heler zou bestaan dan lijkt het waarschijnlijk dat het totale aanbod aan gestolen goederen de omvang van de helingmarkt en het helingcircuit bepaalt dan omgekeerd, dat de omvang van het circuit bepalend zou zijn voor het aantal diefstallen en inbraken. Als het twijfelachtig is of helingbestrijding tot een afname van het aantal diefstallen en inbraken zal leiden dan is het desondanks

boven iedere twijfel verheven dat stelen en helen ten nauwste samenhangen en alleen gezamenlijk efficiënt bestreden kunnen worden.

Concreet zou dit kunnen betekenen dat de politie na het oplossen van een inbraak of diefstal altijd doorzoekt naar de gestolen goederen en de helers. Nu gebeurt dat ook volgens de zelf politie in de regel niet. Met het oplossen van de inbraak of diefstal is de zaak meestal afgedaan. Het oplossen van de heling heeft meestal geen hoge prioriteit. De ontdekking, af en toe, van een huis vol gestolen goederen is een goede beurt voor de politie en goed voor een foto in de krant maar helaas blijven dit zeer incidentele treffers. De reden hiervoor zou kunnen zijn dat heling geen (directe) slachtoffers heeft en er dus geen aangifte van wordt gedaan. Zonder aangifte, d.w.z. een beroep van buiten af, op de politie, zou er voor de politie weinig reden zijn iets te doen. Het oplossingspercentage wordt er niet door verhoogd en daaraan wordt de effectiviteit van de politie nu eenmaal afgemeten. Als dat het hele probleem zou zijn lijkt de oplossing niet al te moeilijk: er zou van buitenaf een beroep op de politie gedaan kunnen worden om hogere prioriteit aan helingbestrijding te geven. Dat is overigens precies wat een aantal politiemensen voorspelde, nl. dat de uitkomst van dit onderzoek zou zijn: "Er komt uit dat er niets aan helingbestrijding wordt gedaan en dat de economische schade groot is. De minister zegt -jongens dat loopt uit de hand, daar moet iets aan gedaan worden. De politie antwoordt -Okay, daar doen we wat aan. Over een jaar is iedereen dat alweer vergeten want dan heeft men ontdekt dat er iets anders uit de hand is gelopen en dat daar hoognodig iets aan moet gebeuren."

Er moeten keuzen worden gemaakt en de keuze van de delicten die politie en O.M. vooral aanpakken wordt bepaald door de roep uit de maatschappij. Om de bestrijding van inbraak en diefstal zal de maatschappij altijd wel blijven vragen. Door het aanpakken van de helers tot een vast en integraal onderdeel van het oplossen van inbraken en diefstallen te maken kan er misschien meer continuïteit en efficiëntie worden bereikt. Het succes van deze benadering hangt echter grotendeels af van de mate waarin inbrekers en dieven de namen van hun helers willen, kunnen en durven noemen. Zolang ze daarmee niets kunnen winnen zal hun medewerking niet al te groot zijn. In het Amerikaanse recht bestaat hiervoor de constructie van "plea bargaining"; dat wil zeggen strafvermindering als beloning voor medewerking aan het onderzoek. Misschien haalt men met deze constructie de mogelijkheid tot zeer veel geknoei met het recht in huis, maar anderzijds moet men wel bedenken dat een vorm van

plea bargaining nu in de informele sfeer af en toe zeker wel zal voorkomen in Nederland.

Aan de wil van de politie om helers aan te pakken lijkt het niet te ontbreken. Veel politiemensen zeggen in ieder geval een gruwelijke hekel aan helers te hebben, veel meer dan aan dieven, omdat ze buiten schot weten te blijven en zich zo zelfverzekerd gedragen. Waarom komt er dan toch zo betrekkelijk weinig terecht van helingbestrijding?

Het meest gegeven antwoord -omdat het geen prioriteit heeft- is hiervoor al besproken. Het antwoord daarop was om helingbestrijding meer prioriteit en ook meer continuïteit te geven door op een of andere wijze een vaste koppeling tot stand te brengen tussen politieonderzoek naar diefstal, inbraak, verduistering, etc. en onderzoek naar heling.

Schieten de wettelijke mogelijkheden voor een goede helingbestrijding tekort? Over het algemeen wordt daar door de politie niet erg veel over geklaagd. Men zou wel enige verruiming van de mogelijkheden tot inbeslagname en vooral van de termijnen voor het onder zich houden van verdachte goederen voor onderzoek, wensen. Ook wordt er wel geklaagd over het feit dat veel gemeenten geen zogenaamd helingverordening hebben, waardoor goederen die door de heler zijn doorverkocht niet meer kunnen worden achterhaald. Maar al met al kreeg ik niet de indruk dat politie het tekortschieten van de helingbestrijding in de eerste plaats weet aan ontoereikende of belemmerende wetgeving. De belemmeringen voor de helingbestrijding lijken meer op het economische, maatschappelijke en politieke vlak te liggen. De politie zou wel meer controle op opkopers, beurzen, markten, braderieën, veilingen en dergelijke willen uitoefenen maar dat is duidelijk strijdig met het economische belang van een ongehinderde markt en het vrije verkeer van goederen. In onder andere artikel 637 B.W. heeft de wetgever dit belang duidelijk op het oog gehad door iedereen die (te goeder trouw) op een markt of openbare veiling koopt te beschermen tegen terugvordering door de eigenaar. Ook de plaatselijke overheden hebben economische en maatschappelijke belangen bij markten en beurzen binnen hun grenzen en zullen dergelijke activiteiten alleen maar stimuleren en toejuichen. Van de politie wordt slechts gevraagd de orde op de markt te handhaven zodat de handel onbelemmerd kan plaatsvinden, en zeker geen stringente controle die handel belemmert. Iedereen wil graag dat de politie diefstal energieën en goed bestrijdt maar weinigen vinden dat zij zichzelf daartoe bij iedere koop en verkoop een belening bij de lommerd, etc. zouden moeten leggen. Van de kant van de middenstand is zeker ook geen enthousiaste mede-

werking te verwachten aan het registreren bij iedere koop en verkoop van de goederen, de prijs de koper/verkoper, etc. Voor zaken met meerdere vestigingen, die in de ene zaak hebben ingekocht en in de andere verkocht, wordt het registreren een wanhoop. Als de registers niet worden gecontroleerd dan gaat geen zinnig mens ermee door ze bij te houden.

Door sommigen worden de Banken van Lening Banken van Heling genoemd, maar ook al zou dat zo zijn (waarvoor overigens nauwelijks aanwijzingen bestaan) zijn deze instellingen maatschappelijk volstrekt onmisbaar. Als alle goederen, behalve gestolen goederen vrij en onbelemmerd verhandeld moeten kunnen worden dan is er goede informatie nodig over gestolen goederen. Zolang er geen landelijk bevragebaar geautomatiseerd goederenbestand voorhanden is zijn de mogelijkheden om gestolen goederen te vinden klein en kunnen die goederen dus vrijwel onbelemmerd verhandeld worden. Zo'n geautomatiseerd goederenbestand is daarom een eerste voorwaarde voor een effectieve helingbestrijding. Maar ook van een geautomatiseerd goederenbestand mag men niet alles verwachten. Het grote probleem is de gestolen goederen zo te omschrijven dat ze herkend kunnen worden als ze worden teruggevonden. Een gouden schakelarmband, een schilderij voorstellende een landschap, een Friese stoeltjesklok, een partij trainingspakken, een zilveren bonbonschaal, enzovoorts; zo'n omschrijving biedt heel weinig mogelijkheden de goederen op te sporen of te herkennen bij een huiszoeking. In feite heeft het alleen maar zin goederen met een uniek serienummer (liefst niet met een sticker op het goed aangebracht) in een (geautomatiseerd) goederenbestand op te nemen. Het slachtoffer moet dan wel het serienummer van zijn gestolen eigendommen kunnen opgeven. Een oplossing voor dit probleem zou zijn dat iedereen (al) zijn goederen zou merken met zijn eigen postcode en huisnummer. Dat is zeker iets om te stimuleren maar ook daarvan mag, op korte termijn, niet al te veel worden verwacht (Roëll en Linckens, 1984).

Een mogelijkheid om informatie over vermiste en teruggevonden voorwerpen op grote schaal direct onder het publiek te verspreiden is misschien de T.V. en met name Teletekst en/of Viditel. Het programma Opsporing Verzocht blijkt een hoge kijkdichtheid te hebben en veel waardering bij zowel publiek als politie. Misschien zou het goed zijn als politie en justitie zelf permanent informatie via Teletekst of Viditel zouden verspreiden. Onder andere slachtoffers en diefstal en inbraak zouden dan zelf (de) Teletekst of Viditel erop kunnen nakijken of de politie iets van hun spullen heeft teruggevonden.

LITERATUUR

Dijk, J.J.M. van en C.H.D. Steinmetz. De WODC-slachtofferenquêtes 1974-1979. Staatsuitgeverij. 's-Gravenhage, 1979.

Henry, S. The other side of the fence. Sociological review, nr. 24, 1976.

Mauritz, I.J. Helingbestrijding. Een verkenning van: wetten, verordeningen en politiepraktijk. Ned. Politie Academie, Apeldoorn 1981.

Roëll, A en P.J. Linckens. Goed gemerkt: een nieuwe manier van inbraakpreventie? Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage 1984.

Roëll, A. Zonder helers geen stellers? Een eerste verkenning. Tijdschrift voor Criminologie, 28e jrg. 1986.

Walsh, M.E. The Fence. A new look at the world of property theft. Greenwood Press, Connecticut, 1977.